

Pensioenrecht en WTP

College voor de opleiding tot Certified Pension Executive (CPE)

Erasmus School of Economics

door

Mr. Wim P.M. Thijssen

Advocaat bij Pensioenadvocaten.nl, verbonden aan het VU
Expertisecentrum Pensioenrecht, geschillenbeslechter GIP

Deel 1 – Recht en pensioenrecht in het algemeen

- Historie van het pensioenrecht in vogelvlucht
  - Van legisme naar een open systeem van rechtsvinding
  - Methoden van rechtsvinding
  - Uitlegmethoden:
    - Wetgeving/Verplichtstellingsbesluiten
    - Pensioenovereenkomsten
    - Uitvoeringsovereenkomsten
  - Voorbeeld van rechtsvinding (de Greenpeace-zaak)
  - Procederen
-

Historie van het pensioenrecht 1

Legisme (wet als enige rechtsbron):

- HR 10 juni 1910, ECLI:NL:HR:1910:1 (Zutphense waterjuffer; juffrouw De Vries)
  - Bovenhuis had gezamenlijke waterleiding met onderliggend pakhuis
  - Waterleiding in pakhuis bevroor en sprong
  - Lederen kleding opgeslagen
  - Hoofdkraan bevond zich in bovenwoning
  - Juffrouw De Vries weigerde de kraan dicht te draaien ondanks schade aan het leer van NLG 9,45
  - Geen schending wettelijke plicht of van inbreuk op een wettelijk of contractueel recht van de eigenaar van de leder kleding
  - Onrechtmatig = onwetmatig
-

Historie van het pensioenrecht 2

Open systeem van rechtsvinding:

- HR 31 januari 1919, ECLI:NL:HR:1919:AG1776 (Lindenbaum/Cohen)
- Cohen haalde bediende van Lindenbaum over om geheime bedrijfsinformatie van Lindenbaum aan Cohen te verstrekken
- Rechtbank: Cohen diende schadevergoeding te betalen omdat de bediende een rechtsplicht (geheimhoudingsplicht uit arbeidsovereenkomst) schond
- Hof: Cohen niet aansprakelijk voor schending rechtsplicht bediende; geen wettelijke grondslag voor schadevergoedingsplicht
- HR: *“dat onder onrechtmatige daad is te verstaan een handelen of nalaten, dat òf inbreuk maakt op eens anders recht, òf in strijd is met des daders rechtsplicht, òf indruischt, hetzij tegen de goede zeden, hetzij tegen de zorgvuldigheid, welke in het maatschappelijk verkeer betaamt ten aanzien van eens anders persoon of goed, terwijl hij, door wiens schuld tengevolge dier daad aan een ander schade wordt toegebracht, tot vergoeding daarvan is verplicht”*

Historie van het pensioenrecht 3

- HR 12 maart 1926, ECLI:NL:HR:1926:AG1802 (Goudse Bouwmeester)
  - De bouwmeester (stadsarchitect) van Gouda nam steekpenningen aan
  - Gemeente dreigde met ontslag
  - Steekpenningen werden door de bouwmeester aan de gemeente betaald
  - Ontslag werd doorgezet
  - De bouwmeester vorderde de steekpenningen als “onverschuldigd betaald” terug
  - Betaling berustte op dringende verplichting van moraal en fatsoen
  - Natuurlijke verbintenis
  - Afloop voor de Goudse Bouwmeester: baan kwijt, steekpenningen kwijt
-

Historie van het pensioenrecht 4a:

Gerechtshof Den Haag 6 mei 1926, W 11507 (Reuchlin)

Historie van het pensioenrecht 4b:

- Gerechtshof Den Haag 6 mei 1926, W 11507 inzake Reuchlin
  - De fiscus had hoofdelijk erfbelasting gevorderd bij de HAL en de weduwe Reuchlin
  - Civielrechtelijk: pensioen was geen schenking maar berustte op natuurlijke verbintenis
  - Fiscaalrechtelijk: pensioen berust niet op vrijgevigheid (geen schenkingsrecht verschuldigd)
  - Weduwepensioen berustte op natuurlijke verbintenis en werd uitgekeerd uit een reeds lang bestaand personeelsfonds
  - Weduwepensioen was niet dermate hoog, dat sprake zou zijn van vrijgevigheid
  - Geen belasting verschuldigd
-

Historie van het pensioenrecht 5:

- Hoge Raad 27 november 1981, ECLI:NL:HR:1981:AG4271, NJ 1982, 503 inzake Boon/Van Loon (pensioenverrekeningsarrest):
  - Hoge Raad uitdrukkelijk “om”
  - Geheel geënt op aanvullende werking van de redelijkheid en billijkheid van art. 6:2, lid 1 BW
  - Overgangsrecht
  - De rechter als “wetgever”
-

Historie van het pensioenrecht 6a:

- Artikel 6:2 BW: aanvullende en derogerende werking van de redelijkheid en billijkheid ten opzichte van wetgeving
  - Artikel 6:248 BW: aanvullende en derogerende werking van de redelijkheid en billijkheid ten opzichte van overeenkomsten
-

Historie van het pensioenrecht 6b:

Artikel 6:2 BW

Aanvullend; lid 1: Schuldeiser en schuldenaar zijn verplicht zich jegens elkaar te gedragen overeenkomstig de eisen van redelijkheid en billijkheid.

Derogierend; lid 2: Een tussen hen krachtens wet, gewoonte of rechtshandeling geldende regel is niet van toepassing, voor zover dit in de gegeven omstandigheden naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar zou zijn.

Historie van het pensioenrecht 6c:

Artikel 6:248 BW

Aanvullend; lid 1. Een overeenkomst heeft niet alleen de door partijen overeengekomen rechtsgevolgen, maar ook die welke, naar de aard van de overeenkomst, uit de wet, de gewoonte of de eisen van redelijkheid en billijkheid voortvloeien.

Derogierend; lid 2. Een tussen partijen als gevolg van de overeenkomst geldende regel is niet van toepassing, voor zover dit in de gegeven omstandigheden naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar zou zijn.

Historie van het pensioenrecht 6d:

- Uit de redelijkheid en billijkheid sec kunnen geen verplichtingen voortvloeien
  - Of toch wel: **Kantonrechter Leiden 25 maart 1998, PJ 1998/34** met aant. W.P.M. Thijssen
  - Geen cao van toepassing, werkgever voerde administratie over grafische dochterondernemingen
  - Werkgever sprak bereidheid uit tot passend pensioen te komen, maar deed geen aanbod tot aangaan pensioenovereenkomst
  - Werkgever had zich niet als “goed werkgever” gedragen door geen aanbod te doen
  - Niet zonder meer 70% eindloon met 100% werkgeverspremie
  - Van belang zijnde omstandigheden: wens werknemer, wat in de branche gebruikelijk is ten aanzien van de kostenverdeling tussen werkgever en werknemer
  - Inlichtingencomparitie
  - Kantonrechter:
    - Comparitie alleen zinvol als partijen tot een regeling wensen te komen
    - De Kantonrechter *”vleit zich niet de hoogste wijsheid omtrent hetgeen partijen beoogd hebben in pacht te hebben”*
-

Rechtsvinding:

Te beoordelen casus

- Verdragen
- EU-recht
- Nederlandse wetgeving (formeel en materieel)
- Rechtspraak
- Literatuur
- Normering door DNB en AFM
- Grijs gebied: redelijkheid en billijkheid/algemene beginselen van behoorlijk bestuur/hardheid
- Rechterlijke intuïtie aangestuurd door ... ?

Rechterlijke beslissing

Uitlegmethoden (wetgeving):

- Grammaticale interpretatie
  - Wetssystematische interpretatie
  - Historische interpretatie
  - Teleologische interpretatie
  - Rechtsvergelijkende interpretatie
  - Anticiperende interpretatie
-

Uitlegmethoden (pensioenovereenkomsten, uitvoeringsovereenkomsten en uitvoeringsreglementen, pensioenreglementen):

- Haviltex-uitleg (HR 13 maart 1981, ECLI:NL:HR:1981:AG4158) (individuele overeenkomsten)
  - CAO-uitleg (HR 20 februari 2004, ECLI:NL:HR:2004:AO1427 inzake PF DSM; verfijnd in HR 25 november 2016, ECLI:NL:HR:2016:2687 inzake FNV c.s./Condor) (collectieve arbeidsvoorwaarden)
  - Contra proferentem regel (HR 18 oktober 2002, ECLI:NL:HR:2002:AE7002 inzake NN) (rechtsverhouding consument – pensioeninstelling)
-

Voorbeeld van rechtsvinding 1:

- Gerechtshof Amsterdam 14 september 2021, ECLI:NL:GHAMS:2021:2836, bekrachtigd met HR 24 februari 2023, ECLI:NL:HR:2023:298 inzake Greenpeace
  - Verplichtstellingsbesluit Bpf Koopvaardij:
    - Geldt voor zeevarenden op zeeschepen (verwijzing naar art. 8:2, lid 1 BW; geregistreerd of blijkens hun constructie bestemd voor zeevaart) onder Nederlandse vlag
    - Uitgezonderd sinds 2015: zeevarenden werkzaam op pleziervaartuigen
-

Voorbeeld van rechtsvinding 2:

- Begrippen “bedrijf” en “bedrijfstak” voor toepassing Wet Bpf 2000 niet beperkt tot activiteit gericht op winst (ratio verplichtstelling: sociaal doel van adequaat pensioen in de bedrijfstak en oneerlijke concurrentie voorkomen)
  - Feit dat Greenpeace met de actieschepen geen winststreven heeft daarom niet relevant
-

Voorbeeld van rechtsvinding 3:

- Gelden de schepen van Greenpeace als zeeschepen of pleziervaartuigen?
  - Objectieve uitleg
  - Tekst verplichtstellingsbesluit geeft geen duidelijkheid en een toelichting ontbreekt
-

Voorbeeld van rechtsvinding 4:

- Aansluiting zoeken bij regelgeving waarnaar wordt verwezen

Zijn de schepen van Greenpeace zeeschepen?

- De schepen van Greenpeace zijn “zeeschepen” volgens de definitie in Boek 8 BW omdat ze zijn geregistreerd

Varen de schepen van Greenpeace onder Nederlandse vlag?

- MvT art. 311 WvK:
    - Zeeschepen die niet voor beroep/bedrijf worden gebruikt kunnen op aanvraag een zeebrief krijgen en onder Nederlandse vlag varen
    - Dat geldt voor plezierjachten en daarnaast bijvoorbeeld voor schepen van organisaties zoals Greenpeace
  - Schepen Greenpeace hebben zeebrief en varen onder Nederlandse vlag zodat ze voor de periode tot 2015 onder werkingssfeer Bpf Koopvaardij vielen
-

Voorbeeld van rechtsvinding 5:

- Restvraag: vallen de zeeschepen van Greenpeace desondanks vanaf 2015 onder de uitzondering voor pleziervaartuigen die vanaf 2015 in het verplichtstellingsbesluit werd opgenomen?
  - Begrip “pleziervaartuig” niet uitgelegd in verplichtstellingsbesluit en schriftelijke toelichting ontbreekt
  - Aansluiting zoeken bij andere wet- en regelgeving
-

Voorbeeld van rechtsvinding 6:

Ten eerste: MvT WvK

- MvT art. 311 WvK: schepen van Greenpeace genoemd “naast” pleziervaartuigen
- Schepen van Greenpeace zijn geen pleziervaartuigen

Ten tweede: Zeebrievewet

- Geen aanknopingspunt

Ten derde: Wet zeevarenden

- Die wet begrijpt onder pleziervaartuigen uitsluitend plezierjachten die als zodanig worden gebruikt
-

Voorbeeld van rechtsvinding 7:

Ten vierde: de Schepenwet

- Pleziervaartuigen gedefinieerd met beperking dat deze uitsluitend als zodanig worden gebruikt, voor zover ze geen passagiers tegen vergoeding vervoeren

Conclusie: de uitzondering voor pleziervaartuigen geldt niet

Voorbeeld van rechtsvinding 8:

- Argument dat Greenpeace niet tot de Koopvaardij behoort en geen lid is van de werkgeversorganisaties die de verplichting voor Bpf Koopvaardij hebben aangevraagd ging ook niet op
  - Begrippen “bedrijfstaking” en “Koopvaardij” zijn niet gedefinieerd in het verplichtstellingsbesluit of in de Wet Bpf 2000 zodat de schepen van Greenpeace niet onder de uitzondering voor “pleziervaartuigen” vallen omdat het geen koopvaardij schepen zijn
-

Voorbeeld van rechtsvinding 9:

- Duidelijkheidseis Toetsingskader Wet Bpf 2000 eist dat werkgever moet kunnen vaststellen of zijn werknemers onder de werkingssfeer van een Bpf vallen
  - Het was “duidelijk” dat Greenpeace onder de werkingssfeer viel gegeven de toepassing van de objectieve uitlegmethode door het Hof
-

Procederen

- Civiele rechter (alle zaken die niet bij de bestuursrechter thuishoren)
  - Bestuursrechter (toezicht DNB en AFM; vrijstelling Bpf)
  - Interne klachtprocedures pensioenuitvoerders
  - Verzekeraars: KiFiD
  - Pensioenfondsen: GIP
-

Einde deel 1

Vragen?

Deel 2 – De pensioenrechtpraktijk

- Toeslagverlening
    - Wijzing
    - Gelijkwaardigheid bij Bpf-volgen
  - Werkingssfeeronderzoeken
  - “Geen premie, toch pensioen” en schijnzelfstandigheid
-

Toeslagverlening, twee actuele issues:

- Wijziging van “onvoorwaardelijke” toeslagverlening
  - Bpf-volgende werkgevers met vrijstelling verplichte deelneming Bpf
-

Wijziging van “onvoorwaardelijke” toeslagverlening 1:

- Betreft bij een verzekeraar ondergebrachte uitkeringsovereenkomsten (vastgestelde pensioenen)
-

Wijziging van “onvoorwaardelijke” toeslagverlening 2:

- Toeslag (art. 1 Pensioenwet)
    - Verhoging van pensioenrecht (vastgestelde uitkering)
    - Verhoging van pensioenaanspraak (vastgestelde uitkering) niet voortvloeiend uit verhoging pensioengrondslag, toename dienstjaren of wijziging pensioenovereenkomst
-

Wijziging van “onvoorwaardelijke” toeslagverlening 3:

Art. 137 Pensioenwet (uitstapje naar pensioenfondsen)

- Dekkingsgraadvereisten voor bevoegdheid verlenen voorwaardelijke toeslagen door pensioenfondsen (“toekomstbestendige indexatie”)
  - Onvoorwaardelijke toeslagverlening; minimaal prijsindex voor deelnemers mag tegen jaarlijkse bijdrage werkgever worden ondergebracht (vereiste toekomstbestendigheid geldt niet)
  - Financiering voorwaardelijke toeslagverlening: voorziening, eigen vermogen boven VEV reserveren of aanwenden, opslag op premie of overrendement
-

Wijziging van “onvoorwaardelijke” toeslagverlening 4:

Art. 95 Pensioenwet

- Geldt voor voorwaardelijke toeslagverlening door verzekeraar
  - Consistentie-eis ten aanzien van verwachtingen, financiering en realisatie
  - Voorwaardelijkheidsverklaring in pensioenovereenkomst, uitvoeringsovereenkomst, pensioenreglement, UPO's en overige persoonlijke informatieverstrekking door de verzekeraar
  - Normadressaat: werkgever en verzekeraar
-

Wijziging van “onvoorwaardelijke” toeslagverlening 5:

Inrichting voorwaardelijke toeslagregelingen bij verzekerde pensioenregelingen in de praktijk:

- Jaarlijkse financiering door werkgever
  - Financiering uit winstdeling verzekeraar
  - Financiering uit winstdeling verzekeraar
aangevuld met bijstort*bevoegdheid* werkgever
-

Wijziging van “onvoorwaardelijke” toeslagverlening 6:

Bij:

- Droogvallen winstdeling
  - Te hoog oplopende kosten voor jaarlijkse financiering
toeslagverlening of bijstorten
  - dient de toeslagregeling te worden gewijzigd op grond van de
consistentie-eis
  - Op zichzelf kan dat, als de toeslagverlening voorwaardelijk is
geformuleerd
-

Wijziging van “onvoorwaardelijke” toeslagverlening 7:

Casus:

- Onvoorwaardelijk geformuleerde toeslagverlening (“de pensioenen *worden* jaarlijks verhoogd”)
  - Financiering tegen jaarlijkse koopsom werkgever
  - Vraag is of deze toeslagverlening als “onvoorwaardelijk” geldt
  - Overeengekomen vóór 2007: voorwaardelijk bedoeld
  - Definitie pensioenaanspraak art. 1 Pensioenwet omvat “onvoorwaardelijke” toeslagverlening
  - Wijzigingsverbod onvoorwaardelijk opgebouwde pensioenaanspraken/pensioenrechten
-

Wijziging van “onvoorwaardelijke” toeslagverlening 8:

Vraag is of vanwege uitstelfinanciering sprake is van:

- Voorwaardelijke toeslagverlening; of
  - Van onvoorwaardelijke toeslagverlening met verboden uitstelfinanciering; of
  - Van onvoorwaardelijke toeslagverlening waarbij de verzekeraar het insolventierisico van de werkgever draagt (is dat toegestaan onder Solvency/Wft?)
-

Wijziging van “onvoorwaardelijke” toeslagverlening 9:

HR 21 april 2023, ECLI:NL:HR:2023:661 inzake AFM

- Absoluut onvoorwaardelijke toeslagverlening kan niet worden gewijzigd op grond van art. 20 Pensioenwet
  - Onvoorwaardelijke toeslagverlening met voorwaardelijk element “toeslagverlening eindigt bij einde deelneming” geldt niet als absoluut onvoorwaardelijk
  - Blijft over de vraag of bij onvoorwaardelijk geformuleerde levenslange toeslagverlening met uitstelfinanciering de uitstelfinanciering als voorwaardelijk element geldt
-

Wijziging van “onvoorwaardelijke” toeslagverlening 10:

- Rechtbank Rotterdam 22 november 2024, ECLI:NL:RBROT:2024:12264
  - Toepassing AFM-arrest
  - Geen verplichting voorfinanciering onvoorwaardelijke toeslagverlening eindigend bij einde deelneming
  - Nog geen antwoord op de resterende vraag
-

Gelijkwaardigheidseis bij Bpf-volgen 1:

- Casus:
    - Werkgever heeft vrijstelling verplichte deelneming Bpf
    - Gelijkwaardigheidseis: “actuariële en financiële gelijkwaardigheid” (art. 7, lid 5 Vrijstellings- en boetebesluit Wet Bpf 2000 en bijlage 3)
    - Dient toeslagverlening Bpf één op één te worden gevolgd?
-

Gelijkwaardigheidseis bij Bpf-volgen 2:

Wetsgeschiedenis Vrijstellings- en boetebesluit Wet Bpf 2000:

- Rekening houden met toeslagverlening
- Intentie tot volgen
- Moet blijken uit feitelijke gedragingen werkgever
- Geen “volgplicht” als volgen in redelijkheid niet mogelijk is voor de werkgever

Kamerstukken I 2006/07, 30 413, C, p. 46-47

Gelijkwaardigheidseis bij Bpf-volgen 3:

Rechtbank Overijssel 28 januari 2025,
ECLI:NL:RBOVE:2025:689:

- Betrof van Bpf Bouw gedispenseerde werkgever die inmiddels was overgegaan naar Bpf Bouw
  - Voorwaardelijke toeslagverlening bij verzekeraar
  - Voorwaardelijkheid:
    - Toeslagverlening uit winstdeling
    - Bijstort*bevoegdheid* werkgever
-

Gelijkwaardigheidseis bij Bpf-volgen 4:

Rechtbank Overijssel 28 januari 2025,
ECLI:NL:RBOVE:2025:689:

- Als toeslagverlening Bpf voorwaardelijk is, vrijgestelde werkgever niet verplicht tot één op één volgen
  - Ruimte om in specifieke omstandigheden af te wijken
  - Van intentie om te volgen had werkgever blijk gegeven door bijstortingen in het verleden
  - Werkgever bevoegd af te wijken gegeven extreme verhogingen Bpf Bouw
-

Gelijkwaardigheidseis bij Bpf-volgen 5:

Rechtbank Overijssel 28 januari 2025,
ECLI:NL:RBOVE:2025:689:

- Liquide middelen onvoldoende om extreem hoge toeslag Bpf Bouw te volgen
  - Geen onrechtmatige daad werkgever om niet meer te volgen
  - Geen bijstortplicht op grond van “goed werkgeverschap”
  - Geen sprake van eenzijdige wijziging van de pensioenovereenkomst daar de werkgever handelde binnen de grenzen van de pensioenovereenkomst
-

Gelijkwaardigheidseis bij Bpf-volgen 6:

- In alle andere uitspraken werkgevers wel veroordeeld tot volgen omdat financiële onmacht niet zou zijn aangetoond
  - Werkgevers lopen twee risico's:
    - De “redelijkheidstoets” uit de wetsgeschiedenis
    - Als deze voor de werkgever met succes wordt doorlopen, de vraag of “goed werkgeverschap” (later) alsnog verplicht tot bijstorten
-

Werkingsfeeronderzoeken 1:

- Verplichtstellingsbesluiten uitleggen op basis van objectieve uitleg/cao-uitleg (zie bijvoorbeeld HR 25 november 2016, ECLI:NL:HR:2016:2687 inzake FNV/Condor)
  - Verplichtstellingsbesluiten in beginsel grammaticaal (op basis van de objectieve betekenis die aan de bewoordingen moet worden toegekend) uitleggen (de tekst van het verplichtstellingsbesluit is leidend)
  - Systematische uitleg is mogelijk, bijvoorbeeld als een woord op de ene plaats in het verplichtstellingsbesluit niet duidelijk is, maar op de andere plaats of in de cao van de bedrijfstak of binnen de bedrijfstak toepasselijke wetgeving wel (dan kan de rechter oordelen dat het woord die duidelijke betekenis heeft op alle plaatsen in het verplichtstellingsbesluit waar het woord voorkomt)
-

Werkingsfeeronderzoeken 2:

- De niet kenbare bedoeling van een verplichtstellingsbesluit speelt bij de uitleg geen rol (omdat de gebonden werkgevers en werknemers geen partij waren bij het overleg dat tot vaststelling van het verplichtstellingsbesluit heeft geleid)
  - De bedoeling die uit de tekst van een verplichtstellingsbesluit blijkt kan bij de uitleg wel een rol kan spelen
  - Een bij een verplichtstellingsbesluit behorende toelichting die onderdeel uitmaakt van het verplichtstellingsbesluit kan bij de uitleg ook een rol spelen
  - Uitleg dient te leiden tot aannemelijke rechtsgevolgen, zodat uitleg die leidt tot een onaannemelijk rechtsgevolg niet dient te worden gevolgd
-

Werkingsfeeronderzoeken 3:

- HR 2 juni 2023, ECLI:NL:HR:2023:847 inzake Rioolservice/PMT
  - Verplichtstellingsbesluiten ruim uitleggen
  - Verplichtstelling gericht op bestrijding witte en grijze vlekken
  - Bij onduidelijkheid daarom “uitlegplicht” voor de rechter
-

Werkingsfeeronderzoeken 4:

- Toetsing hoofdzaakcriterium
  - HR 24 februari 2012, ECLI:NL:HR:2012:BU9889
inzake Vector
  - Als het verplichtstellingsbesluit niet bepaalt of dient te worden getoetst aan de hand van een uren criterium, een loonsom criterium of een omzet criterium, moet worden getoetst aan de hand van het aantal arbeidsuren
  - Ratio: het gaat om de activiteit van de werknemers
-

Werkingsfeeronderzoeken 5:

HR 31 januari 2014, ECLI:NL:HR:2014:215 inzake Adimec/PME en
Gerechtshof 's-Hertogenbosch 31 januari 2023,
ECLI:NL:GHSHE:2023:365 inzake X BV/BPF Vervoer:

- Wanneer het verplichtstellingsbesluit zich niet richt op afzonderlijk binnen een werkgever te onderscheiden ondernemingen, terwijl meerdere activiteiten zijn te onderscheiden, is de kernactiviteit doorslaggevend
  - Soms richt een verplichtstellingsbesluit zich op de onderneming of een afdeling binnen een onderneming, dan kunnen meerdere verplichtstellingen van toepassing zijn
-

Werkingsfeeronderzoeken 6:

HR 24 februari 2012, ECLI:NL:HR:2012:BU9889 inzake Vector:

- Activiteiten die ondersteunend zijn aan activiteiten die in een verplichtstellingsbesluit zijn beschreven, dienen te worden toegerekend aan de in het verplichtstellingsbesluit omschreven activiteiten
-

Werkingsfeeronderzoeken 7:

Rechtbank Amsterdam 3 december 2019,
ECLI:NL:RBAMS:2019:8968 inzake Picnic:

- Als een werkingsfeeronderzoek voor een groep van vennootschappen moet worden uitgevoerd, wordt het per afzonderlijke vennootschap uitgevoerd
  - Een vennootschap kent slechts één onderneming, tenzij het verplichtstellingsbesluit aangeeft onder welke voorwaarden binnen een vennootschap meerdere afzonderlijk te toetsen ondernemingen moeten worden onderscheiden
-

Werkingsfeeronderzoeken 8:

Overlap:

- Onduidelijk welk Bpf vóórgaat
  - Rechtspraak geeft geen duidelijkheid over overlap (standpunt dat bij overlap geen verplichtstelling geldt niet gevolgd (HR 2 juni 2023, ECLI:NL:HR:2023:847 inzake Rioolservice/PMT)
  - Denkbare mogelijkheid: met toepassing van het onaanvaardbaarheidsleerstuk vaststellen welke de kernactiviteit van de onderneming is (met analoge toepassing van Gerechtshof 's-Hertogenbosch 31 januari 2023, ECLI:NL:GHSHE:2023:365 inzake X BV/BPF Vervoer)
-

Werkingsfeeronderzoeken 9:

Oefencasus:

- Internationale groep
- In buitenland wordt kleding vervaardigd
- Nederlandse onderneming verleent verkoopondersteuning bij verkoop business to business (“B2B”)

Welke uitkomst heeft uw werkingsfeeronderzoek?

Werkingsfeeronderzoeken 9:

Oefencasus:

- Internationale groep
  - In buitenland wordt kleding vervaardigd
  - Nederlandse onderneming verleent verkoopondersteuning bij verkoop business to business (“B2B”)
  - **Bpf MITT**: werknemers die zich bezighouden met voortbrenging kleding (ontwerp tot verzendklaar maken) bestreken door werkingssfeer
  - **Bpf Detailhandel**: groothandel (hoofdzaak criterium geldt); verkoop aan particulieren (geen hoofdzaak criterium)
-

“Geen premie, toch pensioen” en schijnzelfstandigheid 1:

- Wetsgeschiedenis Pensioenwet: deze regel geldt bij pensioenfondsen
  - Vanaf wanneer: invoering Pensioenwet (2007) of invoering art. 4 Wet Bpf 2000 (1949)?
  - DNB van mening dat het principe ook geldt bij verzekerde regelingen
  - HR 3 februari 2012, ECLI:NL:HR:2012:BT8462:
    - Vordering tot betaling pensioenaanspraken verjaart niet
    - Uitleg pensioenreglement Bpf Bouw: geen toekenningshandeling vereist voor recht op aanspraken
-

“Geen premie, toch pensioen” en schijnzelfstandigheid 2:

- Mag een pensioenreglement voorwaarden stellen aan het recht op pensioen:
    - Aanmelding
    - Premiebetaling
  - Bij verplichtgesteld Bpf staat dat haaks op verplichtstelling
  - Risico bij schijnzelfstandigheid
  - Bpf “beschermen” op grond van onaanvaardbaarheidsleerstuk als “zelfstandige” zelf voor zelfstandigheid koos?
  - Bij andere pensioenuitvoerders waar de regel “geen premie, toch pensioen” geldt (?) idem?
-

Einde deel 2

Vragen?

Deel 3 – De Wet toekomst pensioenen

- Wijzigen pensioenovereenkomst in het kader van de transitie
  - Wijzigingsmethoden
  - Spreiding
  - Toeslagverlening en de solidariteitsreserve of risicodelingsreserve
  - De rentedip
  - De financiële inrichting van een pensioenfonds voor en na transitie
-

Wijzigen pensioenovereenkomst in het kader van de transitie 1:

- Transitie*plan* houdt niet de uiteindelijke wijziging van de pensioenovereenkomst in
  - In het kader van transitie arbeidsvoorwaardelijk wijzigingstraject noodzakelijk
  - Bij invaren ook voor gewezen deelnemers
  - Geldt ook bij gebruikmaking erbijdragende werking omdat die uitsluitend handhaving leeftijdsafhankelijke premie inhoudt
-

Wijzigen pensioenovereenkomst in het kader van de transitie 2:

Welke aanpassingen noodzakelijk ter uitwerking transitieplan:

- Partnerpensioen
  - Keuzemogelijkheden (voortzetting risicodekkingen belangrijk element)
  - Compensatie
  - Veel details
-

Wijzigingsmethoden 1:

Wijziging pensioenovereenkomst (instemming):

- Voordeel: geeft zekerheid
  - Nadeel: ten aanzien van weigeraars alsnog eenzijdige wijziging noodzakelijk
-

Wijzigingsmethoden 2:

Wijziging pensioenovereenkomst (stilzwijgende instemming):

- HR 12 februari 2010, ECLI:NL:HR:2010:BK3570 (CZ): ondubbelzinnige stilzwijgende instemming met wijziging van de pensioenovereenkomst werd aangenomen omdat de daarmee onlosmakelijk verbonden waardeoverdracht was geaccepteerd (“informed consent”)
  - HR 23 april 2010, ECLI:NL:HR:2010:BL5262 (Halliburton): geen sprake was van stilzwijgende instemming met de wijziging van de pensioenovereenkomst, gezien de omstandigheid dat die wijziging werd doorgevoerd door toezending aan de werknemers van de gewijzigde regeling zonder aan te geven dat sprake was van een wijziging, laat staan wat die wijziging inhield en welke de consequenties waren (geen “informed consent”)
-

Wijzigingsmethoden 3:

Pensioenovereenkomst (eenzijdige wijziging/deelnemers):

- HR 29 november 2019, ECLI:NL:HR:2019:1869 inzake Fair Play: wanneer de werkgever zich beroept op een eenzijdig wijzigingsbeding, moet de rechter – met inachtneming van alle omstandigheden van het geval – beoordelen of het belang van de werkgever bij wijziging van de arbeidsvoorwaarde, ten opzichte van het belang van de werknemer bij ongewijzigde instandhouding van de arbeidsvoorwaarde, zodanig zwaarwichtig is, dat het belang van de werknemer op gronden van redelijkheid en billijkheid moet wijken voor het belang van de werkgever
  - Het gaat bij de toepassing van art. 7:613 BW dus om een belangenafweging, waarbij geldt dat een arbeidsovereenkomst alleen ten nadele van de werknemer kan worden gewijzigd indien voldoende zwaarwegende belangen aan de zijde van de werkgever dat rechtvaardigen
  - Bij deze belangenafweging wordt het in het gegeven geval voor het doorvoeren van de wijziging vereiste gewicht van de belangen van de werkgever mede bepaald door het gewicht van de belangen van de werknemer die daartegenover staan
-

Wijzigingsmethoden 4:

Pensioenovereenkomst (eenzijdige wijziging/deelnemers):

- HR 11 juli 2008, ECLI:NL:HR:2008:BD1847 inzake Stoof/Mammoet: een redelijk voorstel van de werkgever mag door de werknemer niet worden geweigerd indien hij voor die weigering geen redelijke reden heeft
-

Wijzigingsmethoden 5:

Pensioenovereenkomst (eenzijdige wijziging/deelnemers):

- **Fair Play:** relatieve belangenafweging (het arrest hield een ommezwaai in van absolute toetsing naar relatieve toetsing; voorheen pleegde de dubbele toets te worden gevolgd: heeft de werkgever een zwaarwichtig belang bij de wijziging en moet het belang van de werknemer bij handhaving bestaande situatie daarvoor wijken
- **Stoof/Mammoet:** dubbele toets

Praktijkvoorbeeld:

- Overgang van 7 klassen naar 3 klassen stelsel arbeidsongeschiktheid voor regeling premievrije pensioenopbouw bij arbeidsongeschiktheid
  - Werknemer in wachttijd WIA, voorzienbaar dat WIA volgens laagste klasse zal worden toegekend
-

Wijzigingsmethoden 6:

Pensioenovereenkomst (wijziging/gewezen deelnemers):

- Geen “uitgewerkte rechtsverhouding” (HR 6 september 2013, ECLI:NL:HR:2013:CA0566 inzake ECN)
  - Bij invaren wijziging pensioenovereenkomst nodig
  - Gesloten pensioenfonds, werkgever bestaat nog: invaren na wijzigen pensioenovereenkomst mogelijk
  - Gesloten pensioenfonds, werkgever bestaat niet meer: invaren niet mogelijk, vraag is of pensioenfonds beroep op onaanvaardbaarheidsleerstuk kan doen
-

Spreiding 1:

Twee vormen van spreiding:

- Spreiding in het kader van invaren (art. 150n Pensioenwet jo. art. 46, lid 2, aanhef en onder i Besluit uitvoering Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling)
  - Spreiding in het kader van de aankoop van jaarlijks variabel pensioen
    - Binnen de solidaire premieovereenkomst (art. 63a, lid 1 Pensioenwet)
    - Binnen de flexibele premieovereenkomst of de premie-uitkeringsovereenkomst (art. 63a, lid 2 Pensioenwet)
  - Staat los van hoog/laag voor vastgesteld pensioen (art. 63 Pensioenwet)
-

Spreiding 2:

Spreiding bij invaren:

- Met name na invaren bij “rijk” pensioenfondsen kan pensioen na transitie extreem hoog (“onevenwichtig hoog”) uitvallen
  - Daarom spreiding (uitsmeren in de tijd) toegestaan bij aanwending persoonlijk pensioenvermogen
  - Standaard spreidingstermijn 10 jaar
  - Afwijken (langere termijn) kan als dat tot evenwichtiger uitkomst leidt (art. 2, lid 3 van Bijlage 2a bij de Regeling Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling)
-

Spreiding 3:

Bij aanwending persoonlijk pensioenvermogen voor variabel pensioen 1:

- Solidaire premieovereenkomst en flexibele premieovereenkomst
  - Omrekenen persoonlijk pensioenvermogen in variabel pensioen (art. 63a, lid 1 Pensioenwet)
  - Pensioen in betreffend jaar afhankelijk van: actuariale factoren (levensverwachting, rentestand) en actuele stand persoonlijk pensioenvermogen (gedaald of gestegen door bijschrijving beleggingsrendement)
-

Spreiding 4:

Bij aanwending persoonlijk pensioenvermogen voor variabel pensioen 2:

- Solidaire premieovereenkomst
  - Variabel pensioen (art. 63a, lid 1 Pensioenwet)
  - Spreiding door hanteren hoger of lager projectierendement dan voorgeschreven (art. 63a, lid 3 Pensioenwet)
  - Maximale spreidingsperiode 10 jaar (art. 63a, lid 5 Pensioenwet)
-

Spreiding 5:

Bij aanwending persoonlijk pensioenvermogen voor variabel pensioen 3:

- Flexibele premieovereenkomst of premie-uitkeringsovereenkomst
  - Variabel pensioen (art. 63a, lid 1 Pensioenwet)
  - Spreiding door op ingangsdatum periodieke vaste daling of stijging in te rekenen (art. 63a, lid 2 Pensioenwet)
  - Default spreidingstermijn 10 jaar (art. 63a, lid 5 Pensioenwet)
-

Spreading 6:

Discussiepunt:

- Gepensioneerden zien liever geen spreading, althans niet van meevallers
  - Vraag: hebben zij rechtsgrond voor vordering als een (in hun visie te lange) spreadingstermijn wordt gehanteerd?
-

Toeslagverlening en de solidariteitsreserve of risicodelingsreserve 1:

- Doel reserves: collectieve deling van financiële mee- of tegenvallers
  - Niet voor “automatische” zodanige jaarlijkse verhoging van de persoonlijke pensioenvermogens (zolang de reserve voldoende is), dat de ingegane variabele pensioenen waardevast blijven (de inflatie volgen)
  - Uitzondering: uitdeelregels mogen inhouden dat “onverwachte” inflatie wordt opgevangen door uitdeling uit reserve in persoonlijke pensioenvermogens (art. 1h, lid 6 Besluit uitvoering Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling)
  - Ex ante bepalen welk inflatieniveau “onverwacht” is
-

Toeslagverlening en de solidariteitsreserve of risicodelingsreserve 2:

Verdere mogelijkheden tot “kopiëren” toeslagverlening:

- Bij solidaire premieovereenkomst indexatie-afslag (Kamerstukken II, 2021-2022, 36 067, nr. 3, p. 267) in persoonlijk pensioenvermogen hanteren door bij vaststelling variabel pensioen van hogere projectierente uit te gaan dan de voorgeschreven projectierente
  - Indexatie-afslag dient bij de solidaire premieovereenkomst collectief te worden toegepast
-

Toeslagverlening en de solidariteitsreserve of risicodelingsreserve 3:

Verdere mogelijkheden tot “kopiëren” toeslagverlening:

- Bij de flexibele premieovereenkomst respectievelijk de premie-uitkeringsovereenkomst door een vaste stijging in te rekenen (een variant van de hoog/laag-constructie; art. 63 Pensioenwet)
  - Bij de flexibele premieovereenkomst en de premie-uitkeringsovereenkomst mag de indexatie-afslag (“hoog/laag”) als keuzerecht worden aangeboden
-

De rentedip 1:

- Bij transitie moeten verwachte pensioenen worden weergegeven
  - Twee aspecten:
    - Verwachte pensioen bij verdere opbouw onder bestaande pensioenovereenkomst vanaf transitie vergelijken met verwachte pensioen op te bouwen onder de gewijzigde pensioenovereenkomst
    - Verwachte pensioen uit tot transitie opgebouwd pensioen (rekening houdend met toeslagverlening) bij handhaven daarvan vergelijken met verwacht pensioen na invaren
-

De rentedip 2:

Voorafgaande stap: omrekenen tot transitie opgebouwd pensioen bij invaren

- **Standaardmethode:** het in de persoonlijke pensioenvermogens in te varen vermogen is het vermogen van het pensioenfonds na afzondering van het minimaal vereist eigen vermogen, een (eventuele) solidariteitsreserve of risicodelingsreserve, de technische voorziening voor overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico, een eventueel compensatiedepot en een operationele reserve
  - **Ratio:** persoonlijke pensioenvermogens pas vullen nadat een financieel evenwichtig pensioenfonds is opgezet
-

De rentedip 3:

Voorafgaande stap: omrekenen tot transitie opgebouwd pensioen bij invaren

- **De vba-methode (value based asset & liability method):** bij de omrekening wordt uitgegaan van de inclusieve marktwaarde van de opgebouwde in te varen pensioenen; dat is de waarde rekening houdend met (“inclusief”) voorwaardelijke elementen (toeslagen en/of kortingen)
  - Ratio: fall back methode als op basis van standaardmethode niet tot evenwichtige transitie kan worden gekomen
  - Bijvoorbeeld bij zodanig hoge dekkingsgraad dat spreiden geen oplossing meer biedt
-

De rentedip 4:

Berekening verwachte pensioen/netto-profijt (art. 150e, lid 2 Pensioenwet):

- Vergelijking van de marktwaarde van de te verwachten pensioenuitkeringen -/- marktwaarde toekomstige premie-inleg
  - Deze hoofdregel geldt bij transitie van uitkeringsovereenkomst als bedoeld in art. 10 Pensioenwet volgens de tot 1 juli 2023 geldende tekst en de kapitaalovereenkomst of premieovereenkomst als de pensioenovereenkomst vanaf transitie een solidaire premieovereenkomst of een flexibele premieovereenkomst met risicodelingsreserve is
  - De ratio is dat de waarde wordt vergeleken van “wat de deelnemer krijgt” volgens de pensioenovereenkomst die geldt vanaf de transitie, respectievelijk bij ongewijzigd voortzetten van de pensioenovereenkomst die gold vóór de transitie
-

De rentedip 5:

Berekening verwachte pensioen/bruto-profijt (art. 150e, lid 3 Pensioenwet):

- Vergelijking van de contante waarde van de premie-inleg bij ongewijzigde voortzetting van de vóór de transitie geldende kapitaalovereenkomst of premieovereenkomst in de zin van art. 10 Pensioenwet in de tot 1 juli 2023 geldende tekst met
  - De vanaf de transitie geldende premieovereenkomst, zijnde een flexibele premieovereenkomst zonder risicodelingsreserve of een premie-uitkeringsovereenkomst
  - Ratio: vergelijking premie-inleg vóór en vanaf transitie
-

De rentedip 6:

- Onderdeel rekenregels (scenariosets van DNB voor de berekening van verwachte pensioenen) was een veronderstelde scherpe daling van de rente op korte termijn
  - Nadelig voor pensioenverwachting voor degenen vlak voor pensioendatum
  - Verwacht pensioen “onevenwichtig” laag
  - Compensatie in het kader van invaren nodig bij vulling persoonlijke pensioenvermogens voor evenwichtig verwacht pensioen
  - Als rentedip zich niet voordoet werkelijk pensioen onevenwichtig hoog
-

De rentedip 7:

- Kamervragen gesteld en beantwoord (Kamerstukken II, 2023-2024, Aanhangsel van de Handelingen, 2368 (29 augustus 2024))
  - Scenariosets aangepast
-

DE FINANCIËLE INRICHTING VAN EEN PENSIOENFONDS ONDER HET FTK

Ongebonden eigen vermogen	Kan worden aangewend voor toeslagverlening, ontstaat bij zodanige dekkingsgraad dat geambieerde toeslagverlening is gerealiseerd; ook voor “geen premie; toch pensioen”
Reserve voor voorwaardelijke toeslagverlening (facultatief)	Toeslagverlening kan worden gefinancierd door vorming voorziening, reserve, uit ongebonden eigen vermogen, uit opslag op de premie of uit overrendement
VEV - Vereist eigen vermogen	Herstelplan; korting rechten
MVEV - Minimaal vereist eigen vermogen	Herstelplan; Korting rechten
VVP - Voorziening verzekeringsverplichtingen	De middelen benodigd voor nakoming van de nominale pensioenverplichtingen (marktwaardering)

DE FINANCIËLE INRICHTING VAN EEN PENSIOENFONDS ONDER DE WTP

Operationele reserve (uitvoeringskosten; waaronder begrepen reserve voor “geen premie, wel pensioen”)	
Compensatiedepot	
Voorziening vastgestelde pensioenen bij flexibele premieovereenkomst met keuze voor vastgesteld pensioen	
Technische voorziening overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico	
Solidariteitsreserve of risicodelingsreserve	
MVEV = Minimaal Vereist Eigen Vermogen	
Persoonlijk pensioenvermogen	Spreiding (beleggingsrendement en technische winst/verlies)
	Spreiding (ingevoerd vermogen)
	Indexatie-afslag
	Gedeelte jaarlijks besteed voor variabel pensioen

Einde deel 3

Vragen?

Deel 4 – Rechtspraak

- In dit onderdeel wordt steeds een casus ter discussie voorgelegd die door de burgerlijke rechter werd beoordeeld, om vervolgens te toetsen of en in hoeverre uw visie overeenkomt met die van de rechter
  - Hoever komt u met rechtsvinding
  - In hoeverre is de rechtsintuïtie nodig om tot een oordeel te komen?
-

**Rechtbank Den Haag 5 november 2024,
ECLI:NL:RBDHA:2024:17922**

- Te beantwoorden vraag: komt aan verplichtgesteld Bpf een eigen premievorderingsrecht uit de WW toe ten opzichte van UWV na faillissement werkgever?
-

**Rechtbank Den Haag 5 november 2024,
ECLI:NL:RBDHA:2024:17922**

- Aan verplichtgesteld Bpf komt geen eigen premievorderingsrecht uit de WW toe ten opzichte van UWV na faillissement werkgever
  - Dit is recht werknemer
-

**Rechtbank Oost-Brabant 30 juni 2023,
ECLI:NL:RBOBR:2023:3196**

- Te beantwoorden vraag: komt Pools 2e pijler AOP in mindering op WIA?
-

**Rechtbank Oost-Brabant 30 juni 2023,
ECLI:NL:RBOBR:2023:3196**

- Pools 2e pijler AOP in mindering op WIA

**Rechtbank Limburg 13 november 2024,
ECLI:NL:RBLIM:2024:8278**

- Casus:
    - Uitrui OP voor hoger PP
    - Gevolgd door eindigen partnerschap na pd
    - Afstand bijzonder PP
  - Te beantwoorden vraag: vervalt het PP aan de pensioenuitvoerder?
-

**Rechtbank Limburg 13 november 2024,
ECLI:NL:RBLIM:2024:8278**

- PP vervalt aan de pensioenuitvoerder

**Rechtbank Noord-Nederland 19 november 2024,
ECLI:NL:RBNNE:2024:4550**

- Casus:
    - Geen premie, toch pensioen
    - Bpf weigert pensioentoeckenning omdat werkgever zou zijn vrijgesteld van verplichte deelneming
    - Vrijstelling voor werkgever niet door Bpf aangetoond)
  - Te beantwoorden vraag: dient het Bpf pensioen toe te kennen?
-

**Rechtbank Noord-Nederland 19 november 2024,
ECLI:NL:RBNNE:2024:4550**

- Bpf dient pensioen toe te kennen

**Rechtbank Oost-Brabant 26 november 2024,
ECLI:NL:RBOBR:2024:6760**

- Te beantwoorden vraag: kan in verband met verlaging AOW een rechtbank worden gewraakt omdat de rechtbank een criminele organisatie is?
-

**Rechtbank Oost-Brabant 26 november 2024,
ECLI:NL:RBOBR:2024:6760**

- Wrakingsverzoek afgewezen; de rechtbank is geen criminele organisatie!

**Rechtbank Limburg 11 december 2024,
ECLI:NL:RBLIM:2024:9350**

- Te beantwoorden vraag: bestaat op defensiepensioen ondergebracht bij ABP een onvoorwaardelijk recht op indexatie

**Rechtbank Limburg 11 december 2024,
ECLI:NL:RBLIM:2024:9350**

- Op defensiepensioen ondergebracht bij ABP bestaat geen onvoorwaardelijk recht op indexatie
  - Voorwaardelijke toeslagverlening is geen eigendomsrecht
-

**Rechtbank Den Haag 11 december 2024,
ECLI:NL:RBDHA:2024:21021**

- Te beantwoorden vraag: komt overrente voor toeslagverlening Bpf-volgen toe aan curatoren in faillissement werkgever
-

**Rechtbank Den Haag 11 december 2024,
ECLI:NL:RBDHA:2024:21021**

- Overrente voor toeslagverlening Bpf-volgen komt niet toe aan curatoren in faillissement werkgever

**Rechtbank Rotterdam 15 januari 2025,
ECLI:NL:RBROT:2025:1813**

- Te beantwoorden vraag: verplicht Bpf gedwongen mee te werken aan dwangakkoord?

**Rechtbank Rotterdam 15 januari 2025,
ECLI:NL:RBROT:2025:1813**

- Verplicht Bpf gedwongen mee te werken aan dwangakkoord ondanks beroep op geen premie toch pensioen)

**Gerechtshof Amsterdam 21 januari 2025,
ECLI:NL:GHAMS:2025:127**

- Te beantwoorden vraag: is de pensioenadviseur van de werkgever aansprakelijk jegens een werknemer van die werkgever voor discongruentie pensioenovereenkomstverzekering?
-

**Gerechtshof Amsterdam 21 januari 2025,
ECLI:NL:GHAMS:2025:127**

- De pensioenadviseur van de werkgever is aansprakelijk jegens een werknemer van die werkgever voor discongruentie pensioenovereenkomst-verzekering op grond van OD
  - Jegens werkgever op grond van schending verplichtingen goed opdrachtnemer, maar werkgever heeft hooguit indirecte schade (als werknemer hem aansprakelijk stelt)
-

**Gerechtshof Amsterdam 28 januari 2025,
ECLI:NL:GHAMS:2025:230**

- Te beantwoorden vraag: komt premie voor pensioenopbouw ten laste draagkracht PA als vóór de echtscheiding geen pensioen werd opgebouwd?
-

**Gerechtshof Amsterdam 28 januari 2025,
ECLI:NL:GHAMS:2025:230**

- Premie voor pensioenopbouw komt niet ten laste draagkracht PA als vóór de echtscheiding geen pensioen werd opgebouwd)
-

**Rechtbank Den Haag 31 januari 2025,
ECLI:NL:RBDHA:2025:1124**

- Te beantwoorden vraag: moet een man verevening van zijn ouderdomspensioen dulden als zijn ex-vrouw meer OP heeft opgebouwd hij?
-

**Rechtbank Den Haag 31 januari 2025,
ECLI:NL:RBDHA:2025:1124**

- Geen onaanvaardbaarheid pensioenverevening als vrouw meer OP heeft opgebouwd dan man ondanks bijzondere omstandigheden

**HR 21 maart 2025, ECLI:NL:HR:2025:423
(Booking.com)**

- Te beantwoorden vraag: premievordering Bpf verjaard?

**HR 21 maart 2025, ECLI:NL:HR:2025:423
(Booking.com)**

- Verjaring pensioenpremievordering Bpf begrensd door art. 26 PW)

Einde deel 4

Vragen?
